

Т. П. Назаренко,

*к. е. н., доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет "Житомирська політехніка"*

ORCID ID: 0000-0001-7702-8122

І. Б. Франчук,

*к. е. н., доцент кафедри менеджменту, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ORCID ID: 0000-0002-3166-4921

С. А. Вітер,

*к. пед. н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту, Поліський національний університет*

ORCID ID: 0000-0003-4350-8077

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.7.83

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

T. Nazarenko,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Information Systems
in Management and Accounting, Zhytomyr Polytechnic State University*

I. Franchuk,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management,
Stepan Gzhytskyi Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies*

S. Viter,

*PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Accounting,
Taxation and Audit, Polissia National University*

METHODOLOGICAL ASPECTS OF ACCOUNTING AND MANAGEMENT OF EXPENDITURES ON THE PRODUCTION OF GOODS

У статті висвітлено сутність понять "облік витрат", "управління витратами". Наведено взаємозв'язок системи управління витратами і бухгалтерського управлінського обліку у виробничих організаціях. Зазначено, що система управління витратами включає в себе три взаємопов'язаних напрями: забезпечення обліку витрат; управління витратами; розробка заходів з їх оптимізації. Розглянуто принципи організації обліку витрат на виробництво продукції. Розроблено методіку управлінського обліку витрат на виробництво продукції. Відмічено ефективні методи обліку витрат у сучасних умовах ринку. Виділено ключові завдання управління витратами. З'ясовано принципи управління витратами на виробництво продукції. Використано методи управління витратами на підприємстві: управління витратами за системою "стандарт-костинг"; метод цільового калькулювання собівартості (таргет-костинг); метод Kaizen Costing (Кайзен-костинг). Запропоновано способи оптимізації витрат на виробництво продукції.

The article highlights the essence of the concepts of "cost accounting", "cost management". The interrelation of the cost management system and accounting management in production organizations is given. It is noted that the cost management system includes three interrelated areas: ensuring cost accounting; cost management; development of measures for their optimization. The principles of accounting for production costs are considered. A method of management accounting of production costs has been developed. Effective methods of cost accounting in modern market conditions are noted. The key tasks of cost management are highlighted. It is stated that the methodology of management accounting should be aimed at obtaining all acceptable alternatives to address issues that arise in the course of the enterprise and related to the management of costs and results.

The principles of production cost management are clarified: systematization, methodical unity, product life cycle (from creation to utilization), cost reduction is combined with high quality of products, control over extra costs, introduction of effective methods of cost reduction, orientation of enterprise units cost level. The methods of cost management at the enterprise are used: cost management according to the "standard-costing" system; method of targeted costing (target costing); Kaizen Costing method. Ways to optimize the cost of production are proposed: restructuring of the elements of manufactured goods (it is necessary to control the possible seasonality of raw materials and harvest it in advance, taking into account the shelf life); control of rental costs (if the company rents land or premises for work, you can resort to direct reduction of rental costs by changing the work area where the company can work most efficiently, arrangements with the landlord to receive a discount or revise the contract; optimization of staff). work schedule of employees, review forms of remuneration, automate some production processes), settlements with counterparties in national currency (unforeseen fluctuations in exchange rates may cause negative changes in the cost structure of the enterprise), marketing planning (this planning process for the year allows you to control marketing costs).

Ключові слова: підприємство, виробництво, витрати, управлінський облік, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, оптимізація витрат.

Key words: enterprise, production, costs, management accounting, standard costing, target costing, Kaizen costing, cost optimization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Досягнення високих результатів діяльності підприємства, максимізації прибутку і підвищення ефективності виробництва неможливо без ефективного управління витратами на виробництво і реалізацію продукції. Основним фінансовим результатом діяльності організації є прибуток, який є основою і джерелом засобів для подальшого розвитку. Вирішити завдання максимізації прибутку можна двома шляхами: нарощувати обсяги виробництва або ціни на продукцію, що випускається, але це не завжди можливо і доцільно, або скорочувати витрати. Беручи до уваги жорстку конкуренцію на ринку і обмежений попит, основною умовою збільшення прибутку підприємства є зниження собівартості продукції, що випускається, зокрема, зниження витрат виробництва.

У цьому контексті зростає актуальність питань, пов'язаних з обліком і управлінням витратами, що загалом обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР

Питання бухгалтерського обліку витрат виробництва розробляються такими вітчизняними вченими, як А.В. Алексєєва [1], А.В. Блажко [10], В.Г. Васильєва [1], Т.В. Вільхова [10], Е.С. Зав'ялова [7], О.В. Карпенко [8], Д.В. Карпенко [8], В.Е. Керімов [9], М.В. Кравченко [10], М.С. Кузьміна [11], Я.О. Остапенко [12], В.М. Панасюк [13]. Проблеми управління витратами підприємств в сучасних умовах досліджували В.А. Биба [2], О.М. Варченко [2], Н.С. Вернигора [3], О.В. Доможирова [4; 5], О.О. Дробишева [6], Л.С. Іванова [2], М.Н. Несмеянова [5], Є.М. Рудніченко [14], І.В. Свиноус [2], С.Л. Сопіна [6], К.В. Ткаченко [2], Л.І. Чернишова [16], Е.С. Чепурная [4], С.Й. Ядуха [14]. Заслужують на увагу роботи таких зарубіжних вчених, як Ч. Гарісона, Г. Емерсона, Дж. Кларка, Дж. Нікольсона і Дж. Рорбаха, Дж. Харріса, Дж. Хігінса, Ч. Хорнгрена.

В Україні нині досить велика увага приділяється питанням скороченню витрат на виробництво продукції, в той час як досліджень присвячених безпосередньо методам обліку і управління витратами вітчизняних підприємств, недостатньо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою роботи є визначення методичних аспектів обліку та управління витратами на виробництво продукції. Досягнення поставленої мети обумовлює вирішення таких завдань: з'ясувати сутність понять "облік витрат", "управління витратами"; дослідити систему управління витратами і бухгалтерського управлінського обліку у виробничих організаціях; розробити методіку управлінського обліку витрат на виробництво продукції; виділити ключові завдання управління витратами; навести методи управління витратами на підприємстві; запропонувати способи оптимізації витрат на виробництво продукції.

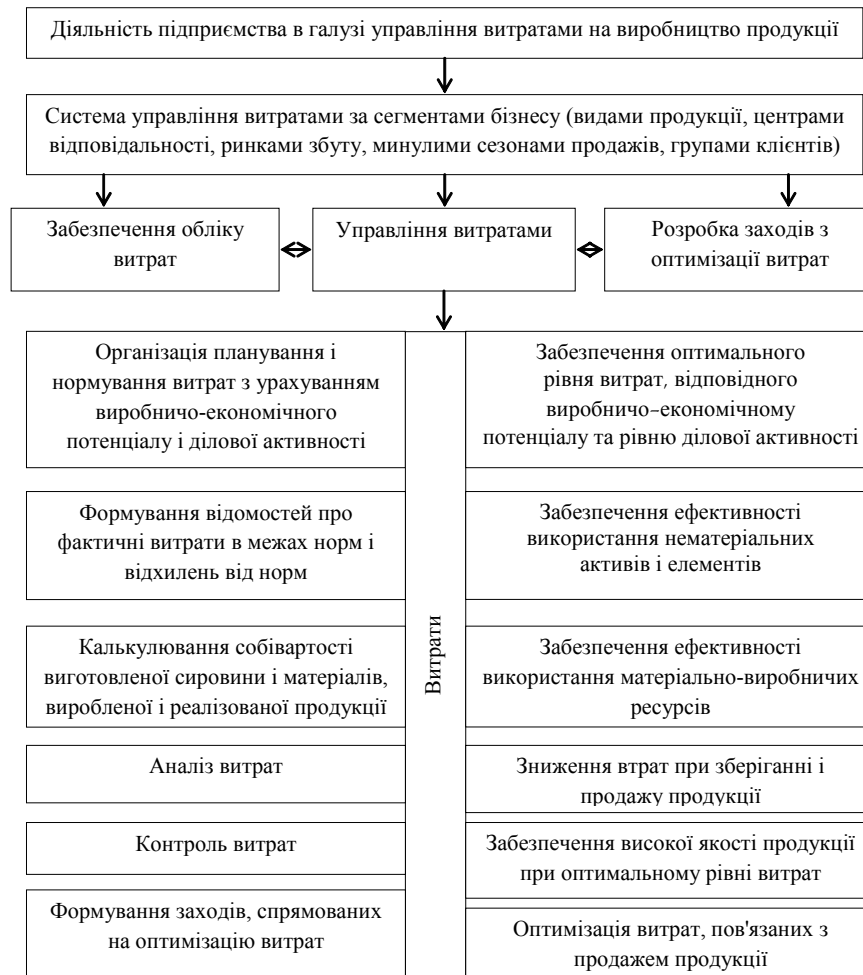
ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Важливою складовою діяльності будь-якого підприємства є процес калькулювання, обліку та управління витратами. На сьогодні існує велика різноманітність методів управління витратами, які можуть бути використані і скориговані підприємствами щодо особливостей своєї господарської діяльності. Правильно розроблена система управлінського обліку витрат дозволяє знижувати витрати виробництва і передбачити появу загроз і ризиків організації, а також це дозволяє отримувати більший прибуток без зміни вартості реалізації продукції. Це вкрай важливо в умовах конкурентної боротьби і при реалізації венчурних та інноваційних проектів в умовах діючого ринку інноваційних проривів.

Вчені А.В. Алексєєва, В.Г. Васильєва, М.С. Кузьміна відзначають, що в сучасних економічних умовах значення управлінського обліку особливо важлива в обґрунтуванні управлінських рішень [1; 11]. Я.О. Остапенко, Є.М. Рудніченко і С.Й. Ядуха акцентують увагу на ролі управлінського обліку в умовах кризових явищ в економіці [12; 14], коли при побудові системи управління витратами проводиться оптимізація таких видів витрат, які знаходяться в залежності від внутрішніх чинників організації та на які можуть впливати менеджери.

У системі бухгалтерського управлінського обліку виникає необхідність сформувати релевантну інформаційну базу. Система управління витратами включає в себе три взаємопов'язаних напрями:

- забезпечення обліку витрат;
- управління витратами;
- розробка заходів з їх оптимізації.

Рис. 1. Взаємозв'язок системи управління витратами і бухгалтерського управлінського обліку в виробничих організаціях

Джерело: складено авторами на основі [7; 9; 13; 15].

Взаємозв'язок системи управління витратами і бухгалтерського управлінського обліку у виробничих організаціях представлена на рисунку 1.

У процесі дослідження ми дійшли до висновку, що є тісний взаємозв'язок між управлінським обліком і менеджментом. На методику та організацію управлінського обліку істотно впливають сформовані параметри менеджменту: рівні управління, функції, процеси і т. д. Вибір методик та інструментарію управлінського обліку залежить від характеру менеджменту (традиційний або інноваційний; стратегічний або тактичний). Зміст і форми подання інформації про витрати організації залежать від організаційної структури управління, підходів до менеджменту та інших факторів.

Так, вчені О.В. Карпенко та Д.В. Карпенко, під обліком витрат розуміють сукупність свідомих дій, спрямованих на відображення процесів постачання, які відбуваються на підприємстві протягом певного періоду, виробництва та реалізації продукції за допомогою їх кількісного виміру (в натуральних, вартісних показниках), реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість готової продукції. Таке відображення забезпечує отримання вичерпної інформації, необхідної для того, щоб управляти підприємством і оцінювати його діяльність виведення фінансових результатів [8, с. 125].

На думку Я.О. Остапенка, облік витрат повинен будуватися так, щоб можливо було визначити та виміряти всі фактори виробництва, що впливають на рівень собівартості: матеріальні ресурси, що використовуються на технологічні потреби й складають основу готового продукту, їх об'єм та зміну структури; основні засоби, що застосовуються у виробництві, їх технічний рівень, що впливає на розмір витрат, які пов'язані з їх функціо-

нуванням у виробництві; трудові витрати, їх рівень, динаміку й вартісну ємкість у собівартості; витрати, пов'язані з організацією й обслуговуванням виробництва та витрати на управління виробництвом [12, с. 928].

В основі організації обліку витрат на виробництво лежать наступні принципи (рис. 2).

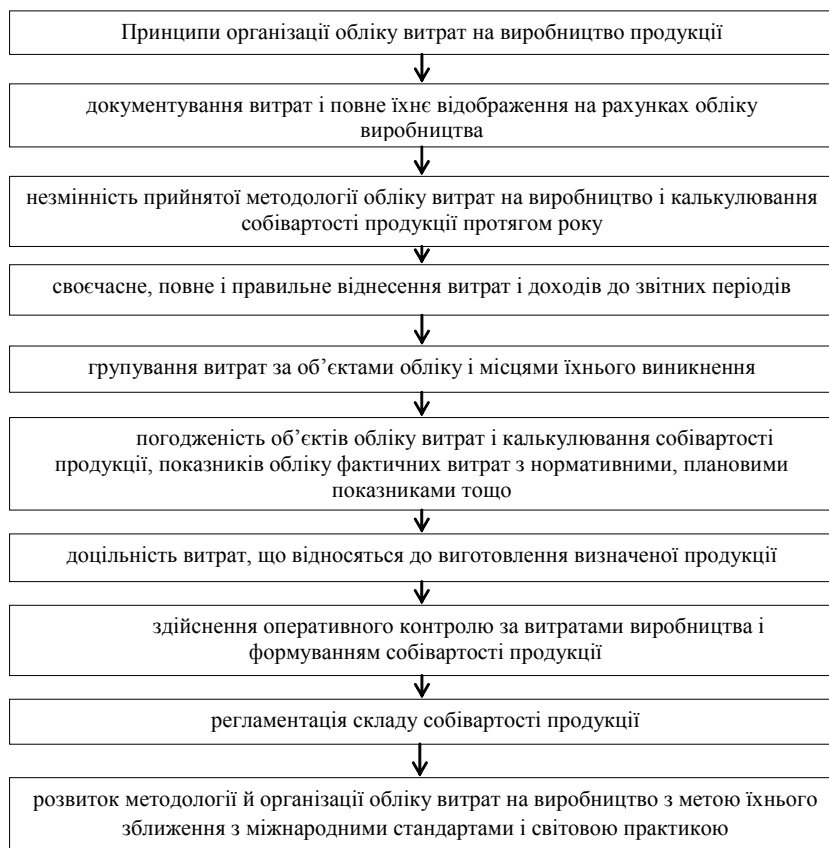
З нашої точки зору, визначення сутності обліку витрат на виробництво, крім технічного аспекту, повинно охоплювати різноманітність способів підходу до організації управлінського обліку виробничої діяльності або трансформації обліку витрат на виробництво. Таким чином, визначення сутності обліку витрат створює реальні передумови для моделювання його організації на підприємствах. Саме облік як інформаційний потік, обернений процесу управління, буде не лише відображати дійсність, але й готувати інформацію для моделювання економіки підприємства в майбутньому.

Проведення дослідження методичних аспектів із практики обліку витрат на виробництво продукції дозволило встановити три варіанти цілей такої роботи:

1) щоб знати, у скільки обходиться виробництво кожного продукту, що дозволяє приймати рішення про ціни, структуру програм виробництва і збуту, напрями інвестування та авансування фінансових ресурсів, тобто для оцінки статичних показників;

2) для аналізу наслідків, правомірності і якості вже прийнятих рішень, порівняння прибутку і витрат за продуктами, підрозділами, ринками в динаміці, тобто для оцінки динамічних показників;

3) з метою їх використання при розробці варіантів прогнозного розвитку — стратегій, програм, планів, бюджетів, тобто для оцінки майбутніх показників.

Рис. 2. Принципи організації обліку витрат на виробництво продукції

Джерело: складено авторами на основі [8; 10].

Для будь-якого підприємства одним з головних завдань ефективної діяльності є правильне і обґрунтоване управління витратами, а саме їх скорочення, тобто розробка та впровадження ефективної методики управлінського обліку витрат на виробництво продукції (рис. 3).

Необхідно відмітити, що найбільш ефективним методом обліку витрат у сучасних умовах ринку є total quality management (TQM — повне управління якістю). Основне завдання — повне задоволення бажань і потреб споживача, забезпечуючи необмежене зростання рівня їх задоволеності як якістю товару, так і вартістю.

Один з методів, за допомогою якого можна досягти ефекту в оптимізації витрат є метод ABC (Activity Based Costing) або функціональний метод обліку витрат. Основний принцип методу полягає у тому, що продукція використовує не ресурси, а види діяльності. Ці використані ресурси, а також їх придбання і використання називають витратами. Спочатку вони відносяться на види діяльності, а потім виходячи з попиту перерозподіляються на продукцію. І використані при цьому показники становлять носії витрат, що включаються в себе носії ресурсів і носії видів діяльності, тобто організація тут досліджується як сукупність робочих операцій (процесів), що визначають її специфіку [7, с. 175].

Особливістю і основною відмінністю цього методу є облік витрат на ресурси, витрачені на реалізацію функціональної діяльності та віднесення їх на продукцію відповідно баз розподілу, які і стали причинами виникнення цих видів діяльності (процесів).

Тому в процесі використання цього методу більш повно розглядається затратомісткість виробництва деяких видів продукції, оскільки собівартість складається з виробничих процесів в межах технологічного ланцюжка випуску продукції.

Переваги цього методу полягають у тому, що він дозволяє враховувати як прямі, так накладні витрати на продукцію, що входять до технологічної операції з ви-

робництва даної продукції, а також максимально коректно виконувати процедуру розподілу непрямих витрат, так як на підприємствах завжди є витрати, які важко зіставити з конкретною технологічною операцією і підібрати відповідну базу розподілу. Однак теоретичні основи цього методу слабо відпрацьовані і ускладнюються застосування, особливо у виділенні об'єкта калькуляції на проміжних стадіях технологічного процесу.

Найбільшого ефекту в зниженні витрат можна досягти, застосовуючи метод ABC (Activity Based Costing) у комплексі з іншою методикою, а саме — LCC (Life Cycle Costing). Цей метод заснований на витратах усього життєвого циклу продукту (стадія створення товару, просування на ринок, етап зрілості, етап спаду продажів, етап виведення товару з ринку) або іншими словами — це універсальна технологія, що застосовується для великої кількості цілей, включаючи повний аналіз (планування, бюджетування, договорів щодо інвестування в активи) і порівняльний аналіз, за допомогою якого проводиться ретельна оцінка фінансових параметрів (придбання активів і інженерні розробки з використанням нових технологій) [9, с. 54].

Переваги цього методу полягають у тому, що він дозволяє зіставляти фактичну інформацію про витрати із запланованими, створювати статистичні бази даних, що оцінюють вплив на витрати нововведень в бізнес-процеси і передусім враховує корисність товару для споживача. Цей метод передбачає, що при формуванні асортиментної політики необхідно враховувати як витрати на виробництво продукції, так і витрати, які несе споживач в процесі використання продукції. Звідси впливає, що витрати споживача, які виникають при використанні товару, які приймаються в розрахунок, фінансуються самим споживачем і не можуть бути визнані активами виробника [13].

Таким чином, розвиток методів обліку витрат на виробництво продукції дозволить підвищити ефективність управління підприємством і практично збільши-

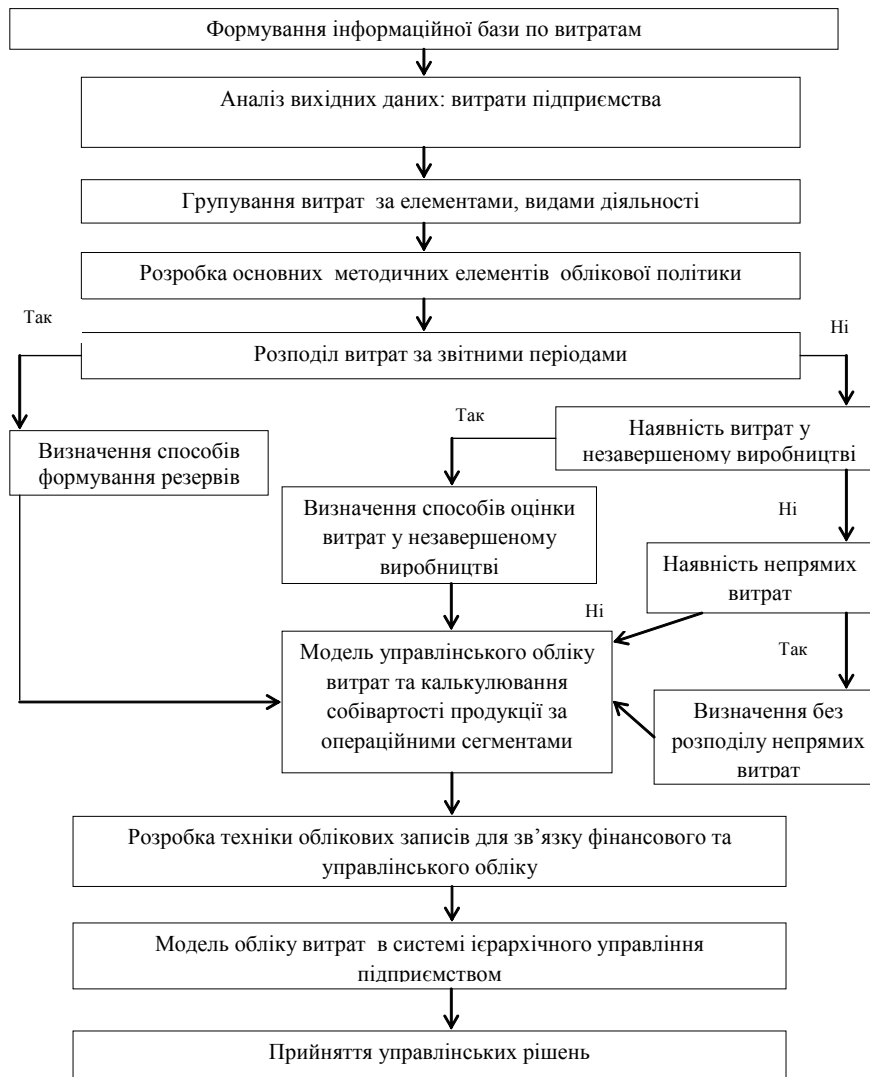

Рис. 3. Методика управлінського обліку витрат на виробництво продукції

Джерело: авторська розробка.

ти конкурентоспроможність економіки країни загалом.

Методологія управлінського обліку має бути спрямована на те, щоб отримати усі припустимі альтернативні варіанти розв'язання питань, які постають у процесі роботи підприємства та стосуються управління витратами і результатом. Внаслідок цього істотних змін зазнають завдання у сфері управлінського обліку, порівнюючи їх із фінансовими, суть яких стосується сучасних умов, у яких важливішим є управління процесом утворення витрат і доходів, ніж констатація їх фактичного розміру [10, с. 135].

У свою чергу управління витратами є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства. Під управлінням витратами розуміється вплив на них для поліпшення показників діяльності організації, а також для досягнення ефективності виробництва.

На думку науковців О.М. Варченка, І.В. Свиноуса, А.С. Іванової, К.В. Ткаченка, В.А. Биба, управління витратами — це динамічний управлінський процес, спрямований на планування витрат, організацію раціонального їх витрачання, здійснення контролю за виконанням виробничого плану, який є складовою системи управління підприємством [2, с. 25].

Дослідники О.В. Доможирова та М.Н. Несмеянова виділяють п'ять ключових завдань управління витратами на виробництво продукції [5]:

1. Виявлення ролі витрат, як фактора підвищення економічних результатів.
2. Підготовка інформаційної бази, що дозволяє оцінити витрати.
3. Пошук резервів зниження витрат на всіх етапах господарського процесу.

Таблиця 1. Основні принципи управління витратами на виробництво продукції

Принципи	Особливості
1. Системності	Суть даного принципу полягає у вивченні об'єкта управління і керуючої системи. У кожному управлінському рішенні використовуються інструменти системного аналізу і синтезу. В даному підході оцінюються показники, що ґрунтуються на ефективності найслабшої ланки
2. Методична єдність	Даний принцип полягає у формуванні єдиних вимог до планування, аналізу витрат і їх обліку. Тут головним інструментом виступає єдність критеріїв ефективності
3. Життєвий цикл продукції	Управління витратами на стадіях життєвого циклу продукції - це процес створення, розробки, впровадження, використання, обігу та утилізації виробленого продукту
4. Зниження витрат поєднується з високою якістю виробленої продукції	Як зазначалося раніше, конкурентоспроможність підприємства нерозривно пов'язана з конкурентоспроможністю продукції, а саме із співвідношенням ціни і якості. Найчастіше при підвищенні якості продукції відбувається зростання витрат, внаслідок яких зростає ціна. В даному принципі дуже важливо досягти оптимального балансу між ціною і якістю продукції, а зробити це можна тільки за умови грамотного управління витратами, яке повинно супроводжуватися дослідженнями і економічними розрахунками всіх необхідних показників
5. Контроль над зайвими витратами	Зводиться до повної ліквідації фактів безгосподарності, наявних витрат від браку, простоїв, наднормативних витрат та істотного зниження величини витрат непродуктивного характеру
6. Впровадження ефективних методів зниження витрат	Досягти цього принципу можна за допомогою використання інформаційних технологій, які дозволяють скоротити витрати на виробництво продукції
7. Орієнтир підрозділів підприємства на зниження рівня витрат	У зниженні витрат повинна бути зацікавлена не лише адміністрація підприємства, тобто вище керівництво, але й усі без винятку їхні структурні підрозділи і, в першу чергу, виробничі, від яких найбільшого мірою залежать загальні витрати підприємства. Таку зацікавленість робітникам виробничих підрозділів доцільно передбачити у розроблених спеціальних системах матеріального і морального заохочення, схвалених на загальних зборах трудового колективу і зафіксованих у колективному договорі. Слід передбачити і розробити окремі умови стимулювання як для робітників, так і спеціалістів і керівників, працівників служби матеріально-технічного забезпечення. Вказані умови заохочення необхідно регулярно переглядати і вносити уточнення

Джерело: складено авторами на основі [2; 3; 16].

4. Розрахунок витрат за окремими підрозділами підприємства.

5. Обчислення необхідних витрат на виробництво одиної продукції.

Для того щоб грамотно управляти витратами на підприємстві необхідно дотримуватися ряду принципів, які спрямовані на створення економічної бази, що забезпечує конкурентоспроможність підприємства.

Під принципами управління витратами розуміються загальні правила і рекомендації, які необхідно враховувати і приймати в практичній діяльності в усіх рівнях підприємства. Розглянемо основні принципи управління витратами на підприємстві (табл. 1).

Для того щоб досягти поставлених цілей і завдань підприємства, необхідно конкретизувати і систематизувати основні методи, а саме такі [2; 3]: 1) управління витратами за системою "стандарт-костинг"; 2) метод цільового калькулювання собівартості (таргет-костинг); 3) метод Kaizen Costing (Кайзен-костинг). Розглянемо ці методи докладніше.

Перший метод — це "Стандарт-костинг", суть якого полягає в контролі над виробничими витратами. На основі заздалегідь встановлених стандартів можна визначити суму очікуваних витрат на виробництво і збут продукції, а також обчислити собівартість і визначити рівень можливих доходів у майбутньому році. Цей метод знаходиться в постійному пошуку резервів і шляхів зниження витрат, однак передбачається, що підприємство функціонує в нормальних умовах, тобто на виході дані будуть ідеалізовані, що можна вважати недоліком, у зв'язку середовищем, яке динамічно розвивається [4, с. 12].

Ефективне управління витратами підприємства неможливо без систематизації вихідних даних, що може бути реалізовано за допомогою застосування різних методів калькулювання. Вибір правильного методу дозволяє порівняти витрати на виробництво з кількістю випущеної продукції, визначити планову або фактичну собівартість, оцінити обсяг і рівень витрат. Наступним кроком є визначення інструментарію для прийняття управлінських рішень. Однією з сучасних і актуальних є концепція "бережливого виробництва". Такий підхід поширюється на всі аспекти діяльності і дозволяє скоротити ті дії, які не додають цінності продукту на усьому циклі виробництва.

У вітчизняних підприємствах концепція бережливого виробництва знайшла відображення в застосуванні систем таргет-костинг і кайзен-костинг як методів калькулювання собівартості.

Тому другим методом управління витратами на підприємстві є метод цільового калькулювання собівартості або таргет-костинг, де завдяки заданим функціональним можливостям вдається досягти бажаного рівня прибутку, при заданій ціні.

Метод таргет-костинг передбачає нове бачення проблеми управління витратами на відміну від загальноприйнятих систем управління. Так, традиційний підхід до розрахунку цільової ціни реалізації передбачає розрахунок ціни в залежності від отриманих за результатами виробництва витрат, але не враховує те, що ця продукція може виявитися незатребуваною у покупців через невідповідність якості-ціна. Також на відміну від нормативної системи обліку, яка орієнтована, як правило, на середні значення і повністю прив'язана до поточної потужності підприємства, за результатами концепції таргет-костинг виходить продукт, який максимально відповідає очікуванням споживача і має найбільш ймовірну ціну реалізації. Розрахунок собівартості продукту здійснюється, виходячи з попередньо встановленої ціни реалізації. Ця ціна визначається за допомогою маркетингових досліджень, тобто фактично є очікуваною ринковою ціною продукту [6, с. 92].

Модель таргет-костинг передбачає розрахунок цільової собівартості, максимально допустимої в поточ-

них ринкових умовах. Перевагою цього методу обліку є те, що за допомогою його застосування можливо визначити цільові витрати для нових продуктів і контролювати витрати ще на стадії розробки продукції. Але недоліком може бути поточний рівень технічного оснащення підприємства, що потребує додаткових інвестицій і час на реалізацію [3].

Доцільно використовувати цей метод у виробництві з великим видом номенклатури.

Третій метод — це метод калькулювання собівартості, що безперервно поліпшується або метод Kaizen Costing (Кайзен-костинг). На підприємствах даний метод використовують разом з бюджетуванням. Основним напрямом такого методу є вимірювання і аналіз витрат, необхідних для забезпечення якості продукції. Kaizen Costing дозволяє знизити витрати, які виникли у зв'язку із дефектом продукції [4, с. 13].

Кайзен-костинг можна розділити на дві основні категорії. Перша включає дії, спрямовані на вдосконалення виконуваної роботи, в рамках якої проводиться функціонально-вартісний аналіз. Друга включає безперервні дії, спрямовані на зменшення будь-якого розриву між значеннями цільового та очікуваного прибутку, і таким чином дозволяють досягти величини "допустимих витрат".

Перевагою методу є оперативне управління витратами, яке дозволяє в короткі терміни виконати поставлене завдання, що в умовах безперервного вдосконалення може принести значний результат. Кайзен-костинг передбачає не досягнення певної величини витрат, а постійне, безперервне, всеохоплююче зниження. Метод може застосовуватися в процесі виробництва продукту, допомагає виявити неефективну продукцію і забезпечити рентабельність виробництва.

Таким чином, на основі представленої інформації можна зробити висновок, що кожен метод по-різному організовує управління витратами і у кожного є свої слабкі і сильні сторони. Для досягнення найбільшої ефективності управління витратами і досягнення великих економічних результатів доцільно застосовувати змішані методи.

Також зазначимо, що робота з оптимізації витрат на виробництво продукції повинна вестися постійно, щоб зрозуміти, які параметри відхиляються від встановлених норм і здатні довести підприємство до кризи. Процес оптимізації може займати від одного місяця до декількох років — все залежить від обсягу роботи і масштабу підприємства. Також термін залежить від того, в якому стані знаходиться підприємство.

Тому виходячи із актуальності проблеми можна виділити конкретні способи оптимізації витрат на виробництво продукції:

1. Реструктуризація елементів вироблених товарів. Іноді за допомогою одних і тих же "інгредієнтів" можна створити різні продукти, не залучаючи при цьому витрати на додаткову сировину. Необхідно контролювати можливу сезонність сировини і заготовлювати її заздалегідь з урахуванням терміну придатності.

2. Контроль витрат на оренду. Якщо підприємство орендує землю або приміщення для роботи, можна вдатися до безпосереднього зниження витрат на оренду шляхом зміни робочого майданчика, де підприємство може працювати максимально ефективно (оптимальна логістика, ринок збуту), домовленості з орендодавцем на отримання знижки або перегляду договору.

3. Оптимізація персоналу. Істотну частку в структурі витрат підприємства займають витрати на оплату праці. Необхідно оптимізувати раціональний графік роботи співробітників підприємства, переглянути форми оплати праці, автоматизувати деякі виробничі процеси. Природно, не варто забувати і про мотивацію персоналу, формування професійних

кадрів і про соціально орієнтовану систему сучасної економіки.

4. Розрахунки з контрагентами в національній валюті. Сучасні підприємства виплачують орендну плату і здійснюють деякі розрахунки в іноземній валюті (доларах США). Непередбачені коливання курсу можуть спричинити негативні зміни структури витрат підприємства.

5. Планування маркетингових заходів. Даний процес планування на рік дозволяє контролювати витрати на маркетингову діяльність. Водночас можна спрогнозувати ефективність даних заходів.

Успішна реалізація програми скорочення витрат і створення механізму їх регулярної оптимізації дозволить організаціям підвищити ефективність бізнесу або використовувати низькі ціни на продукцію, як одне з ключових переваг у конкурентній боротьбі.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що існуюча конкуренція на ринку вимагає забезпечення необхідності побудови ефективної системи управління витратами. Реалізація поставленого завдання покладено на грамотно організовану систему бухгалтерського управління обліку.

Література:

1. Алексеева А.В., Васильева В.Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 23. С. 5—9.
2. Варченко О.М., Свиноус І.В., Іванова Л.С., Ткаченко К.В., Биба В.А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2020. № 12. 19—26.
3. Вернигора Н.С. Сучасні методи управління витратами в умовах конкурентного середовища. Сучасні проблеми економіки та підприємництва. № 11. 2013. С. 216—220.
4. Доможирова О.В., Чепурная Е.С. Современные методы управления затратами и проблемы их внедрения на отечественных предприятиях. Белгородский экономический вестник. 2020. № 1. С. 11—14.
5. Доможирова О.В., Несмеянова М.Н. Методические аспекты оптимизации материальных затрат на предприятии. Вестник БГТУ им. В.Г. Шухова. 2016. № 5. С. 244—247.
6. Дробышева О.О., Сопина С.Л. Сучасні методи управління витратами на підприємстві. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 5 (17). С. 90—94.
7. Зав'ялова Е.С. Облік витрат за центрами відповідальності. Проблеми сучасної економіки. 2014. № 18. С. 174—177.
8. Карпенко О.В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
9. Керимов В.Е. Облік витрат, калькулювання та бюджетування в окремих галузях виробничої сфери: навч. посіб для вузів; 6-е вид. М., 2013.
10. Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2019. № 4. С. 134—139.
11. Кузьміна М.С. Облік витрат, калькулювання та бюджетування в окремих галузях виробничої сфери: навч. посіб. М.: КНОРУС, 2017.
12. Остапенко Я.О. Облік витрат на виробництво та собівартості продукції харчової галузі як складова реформованого бухгалтерського обліку. Економіка: проблеми теорії та практики. 2008. Вип. 245. С. 926—932.

13. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: монографія. Тернопіль: Астон, 2005. 228 с.

14. Рудніченко Є.М., Ядуха С.І. Перспективи використання нетрадиційних методів управління витратами в вітчизняних промислових підприємствах. Економіка і регіон. № 5 (54). 2015. С. 40—46.

15. Скоропад І.С., Балюк Б.Р. Механізм управління витратами підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.10. С. 229—232.

16. Чернишова Л.І. Особливості формування системи управління витратами вітчизняних підприємств. Інноваційна економіка. 2014. № 3. С. 61—65.

References:

1. Aleksieieva, A.V. and Vasyliieva, V.H. (2019), "Improving the accounting of production costs and the formation of production costs", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 23, pp. 5—9.
2. Varchenko, O.M. Svynous, I.V. Ivanova, L.S. Tkachenko, K.V. and Byba, V.A. (2020), "Methodical approaches to cost management of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 12, pp. 19—26.
3. Vernyhora, N.S. (2013), "Modern methods of cost management in a competitive environment", *Suchasni problemy ekonomiky ta pidpriemnytstvo*, vol. 11, pp. 216—220.
4. Domozhyrova, O.V. and Chepurnaia, E.S. (2020), "Modern methods of cost management and problems of their implementation at domestic enterprises", *Belhorodskyy ekonomycheskyi vestnyk*, vol. 1, pp. 11—14.
5. Domozhyrova, O.V. and Nesmeianova, M.N. (2016), "Methodical aspects of optimization of material costs at the enterprise", *Vestnyk BHTU im. V.H. Shukhova*, vol. 5, pp. 244—247.
6. Drobysheva, O.O. and Sopina, S.L. (2018), "Modern methods of cost management in the enterprise", *Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 5 (17), pp. 90—94.
7. Zavalova, E.S. (2014), "Cost accounting by responsibility centers", *Problemy suchasnoi ekonomiky*, vol. 18, pp. 174—177.
8. Karpenko, O.V. and Karpenko, D.V. (2012), *Upravlins'kyj oblik [Management accounting]*, Tsentr uchbovui literatury, Kyiv, Ukraine.
9. Kerimov, V.E. (2013), *Oblik vytrat, kal'kuliuvannia ta biudzhetuuvannia v okremykh haluziakh vyrobnychoi sfery [Cost accounting, calculation and budgeting in some industries]*, Moscow, Russia.
10. Kravchenko, M.V. Blazhko, A.V. and Vilkhova, T.V. (2019), "Improving accounting for production costs at an agricultural enterprise", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*, vol. 4, pp. 134—139.
11. Kuzmina, M.S. (2017), *Oblik vytrat, kal'kuliuvannia ta biudzhetuuvannia v okremykh haluziakh vyrobnychoi sfery [Cost accounting, calculation and budgeting in some industries]*, KNORUS, Moscow, Russia.
12. Ostapenko, Ya.O. (2008), "Accounting for production costs and production costs of the food industry as part of the reformed accounting", *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 245, pp. 926—932.
13. Panasiuk, V.M. (2005), *Vytraty vyrobnytstva: upravlins'kyj aspekt [Production costs: management aspect]*, Aston, Ternopil', Ukraine.
14. Rudnichenko, Ye.M. and Yadukha, S.I. (2015), "Prospects for the use of non-traditional methods of cost management in domestic industrial enterprises", *Ekonomika i rehion*, vol. 5 (54), pp. 40—46.
15. Skoropad, I.S. and Baliuk, B.R. (2010), "The cost management mechanism of the enterprise", *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 20.10, pp. 229—232.
16. Chernyshova, L.I. (2014), "Features of formation of the cost management system of domestic enterprises. Innovative economy", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 3, pp. 61—65.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2021 р.